

En nom de l'Associació Cultural «La Balaguera», us presentem una semblança esquemàtica de Faust Vallès i de Vega, XII baró de la Pobla i de la Serra d'En Galceran, tal vegada el personatge més notable del nostre poble, d'acord amb el criteri de Salvador Castellet i Casanova,¹ publicat a les actes de les *I Jornades Culturals de la Plana de l'Arc*.

Certament, Faust Vallès va ser un dels personatges rellevants de la Il·lustració i la seua influència es projectà des del País Valencià fins a l'estranger, tal com palesa la relació que tingué amb el científic francès Méchain, i que tot seguit comentaré.

Va nàixer a Castelló de la Plana el 1762, fill del llavors baró Bonaventura i de Manuela de Vega. Molt aviat morí son pare i, com a conseqüència, s'iniciava un període de desgovern del patrimoni familiar i de l'educació de l'infant Faust, període que es clouria amb l'arribada del seu oncle, Joan Vallès, l'any 1779. Aquest militar abandonà la carrera de les armes i esdevingué el curador de l'hereu i del seu germà Firmo; a més, desenvolupà una intensa activitat agrària i cultural, que ens el representa com a exponent arquetípic de la Il·lustració. Membre de la Societat Econòmica d'Amics del País, les seues relacions amb Cabanilles i amb el bisbe de Tortosa i resident a la ciutat de Castelló, Antonio José Salinas, es reflectiran damunt la Pobla Tornesa. Així, per una banda, la descripció que el botànic va fer del nostre poble sembla més extensa que la corresponent a les poblacions costaneres, més grans i poblades; i per una altra, Joan Vallès aconseguirà del prelat la construcció d'una capelleta al mas de la Bodega, on fins i tot introduí conreus nous i altres innovacions.

L'arribada de Joan Vallès a la casa pairal del baró fou determinant perquè el jove orfe recuperara la salut, durant un viatge a Madrid, on va conèixer les activitats culturals d'aleshores i llurs

1. «Faust Vallès i Vega, XIIè baró de la Pobla Tornesa i Serra d'En Galceran», I Jornades Culturals a la Plana de l'Arc. La Pobla Tornesa 1996, Generalitat Valenciana, s. a., p. 33-41.

protagonistes; també va possibilitar-li que adquirira una col·lecció de llibres que s'emportà cap ací, una volta va superar la malaltia.

Ens consta que, ja als anys d'estudiant, Faust Vallès visitava sovint la Pobla Tornersa. L'any 1787 va casar-se, a Requena, amb Bàrbara Ferrer, i tot seguit tornà a Castelló de la Plana, on naixeria Faust, el seu successor. Es tornà a casar amb Rita Canor, a València, on visqué la darrera part de la vida.

El tarannà avantguardista del nostre baró de la Pobla no constituí cap mena d'entrebanc a la seua dedicació a mantenir el senyoriu sobre la vila, i àdhuc s'enfrontà judicialment amb el veïnat en diverses ocasions; tampoc no s'estigué d'exercir la jurisdicció en àmbits com la renovació dels arrendaments del forn, l'hostal i els herbatges, les prohibicions de fer llenya al terme o el nomenament del mateix guardabosc. Tot i això, en èpoques de crisi econòmica va auxiliar el poble, tal com testimonia, l'any 1802, una carta d'agraïment tramesa per l'Ajuntament.

Pel que fa a la seua dimensió cultural, volem destacar que fou un astrònom de renom i assolí la condició de membre de la Societat Econòmica d'Amics del País. Va reunir una biblioteca notable i un arxiu meritori, a més de col·leccions de minerals, vegetals i animals. Publicà dues obres sobre astronomia (*Curso y efemérides del nuevo planeta descubierto en Sicilia*, 1802, i *Observaciones de los eclipses ocurridos en este año*, 1804).

De la seua correspondència amb el botànic Cabanilles convé d'adduir ací la descripció i interpretació que hi fa del mil·liari de Sant Vicent de Borriol; en aquestes observacions el baró posa de manifest els seus coneixements sobre epigrafia i, en general, sobre la Roma clàssica. Hi ha altres indicacions curioses —a l'epistolari del baró a Cabanilles—, com ara, la notícia de la seua visita a Montserrat o les anotacions geològiques que hi fa en descriure la cova dels Malandrins, del nostre terme.

A nivell científic les relacions del baró amb il·lustrats de l'època es van estendre a l'estranger. En aquest sentit fou especialment significativa l'amistat que conreà amb Pierre-François André Méchain, amb el qual col·laborà tota una temporada —a l'Alt del Colomer, cim del nostre terme—, en el mesurament del meridià,

tot establint els fonaments del sistema mètric decimal. L'amistat entre tots dos degué ser ben sòlida fins al punt que el gran astrònom francès morí, malalt de febre terçana, al palau del baró, a Castelló de la Plana, el 1804.

Els darrers anys de la vida de Faust Vallès van transcórrer a la ciutat de València, on trobà la mort, el 1827, a seixanta-quatre anys.

